

STRAAT ALLIANTIE

Einde winteropvang Amsterdam, de jaarlijkse vicieuze cirkel

Op 2 april sloot de winteropvang in Amsterdam. Op 1 april hadden mensen nog een dak boven hun hoofd, op 2 april stonden vele tientallen op straat. De [Straatalliantie](#) is ernstig bezorgd over het lot van mensen die – ook dit jaar weer – van de ene op de andere dag op straat belanden. Daarnaast zijn er aanhoudende zorgen over de organisatie van de winteropvang. Dit kan en moet anders.

(Winter)opvang lost dakloosheid niet op

Met de recente sluiting van de winteropvang wordt opnieuw zichtbaar hoeveel mensen in een kwetsbare positie Amsterdam telt. Het is nog altijd onbekend hoeveel *dakloze* mensen er in Amsterdam precies zijn, maar buiten kijf staat dat het aantal fors en groeiende is, en dat meer nodig is om de oorzaken en effecten van dakloosheid te bestrijden. Amsterdam zorgt voor winteropvang voor een beperkte groep in de koudste maanden van het jaar. De stad bewaakt hiermee weliswaar de absolute humanitaire ondergrens, maar lost hun dakloosheid niet op. En dat terwijl de *lokale* overheid allereerst verantwoordelijk is voor het bestrijden ervan. Na sluiting van de winteropvang belandt een aanzienlijk deel van de mensen opnieuw op straat, raakt uit beeld en verslechtert verder. Dit is een jaarlijks terugkerend tafereel en een schoolvoorbeeld van een vicieuze cirkel.

Belangenorganisaties signaleren verschillende gebreken organisatie winteropvang

De Amsterdamse winteropvang vertoonde dit jaar opnieuw verschillende gebreken. Het organisatieproces zelf is over de gehele linie niet optimaal verlopen. Voor het tweede jaar op rij was pas in een laat stadium bekend hoe de winteropvang gestalte zou krijgen. Dit werkt door in de organisatie ervan en zorgde voor veel onrust bij cliënten en bezoekers, waarbij de gemoederen onder gebruikers van de winteropvang zichtbaar hoger opliep richting het einde. De tijdigheid van de aanwijzing en keuze van de locaties, de (verdiepende) screening van mensen en de matige beschikbaarheid van passende hulp en ondersteuning zijn hier voorbeelden van.

De organisatie van de winteropvang lijkt in de eerste plaats gericht te zijn op het dagelijkse reilen en zeilen, waarbij pas tegen het einde en beperkt gekeken wordt naar ondersteuning van zogenaamde 'rechthebbende' dakloze mensen. De informatievoorziening op de locaties was vaak gebrekkig of ontbrak. Veel 'zelfredzaam' gescreende mensen bleken tegen het einde van de winteropvang niet aangemeld voor de 'tijdelijk wonen' projecten of de passantenhotels.

Jongeren onder de 23 jaar die niet kwetsbaar werden geacht, hadden zelfs geen inloophuis waar ze overdag terecht konden. Jongeren waren dus nergens in beeld en hebben zich pas vanaf februari aangemeld voor wachtlijsten, omdat de informatie daarover tot die tijd ontbrak.

Ondersteuning en hulpverlening schiet tekort

De bestuurlijke inzet voor dit jaar was: minder plekken, met méér ondersteuning. Terugkijkend is het algemene beeld dat het in de praktijk voor velen aan passende ondersteuning heeft ontbroken. Tijdens de bezoekersoverleggen, georganiseerd door belangenbehartigers, werden hierover kritische noten gekraakt. Deze signalen horen wij bovendien terug vanuit geboden individuele cliëntondersteuning: mensen hebben niet of nauwelijks de juiste ondersteuning gekregen.

Voor de mensen die op een wachtlijst staan van de maatschappelijke opvang is er perspectief en verlenging geregeld via incidentele 'overbruggingsplekken'. Voor mensen die niet kwalificeren voor de maatschappelijke opvang ('zelfredzaam') is er geen plan gemaakt voor de tussenliggende perioden, voor sommigen pas op het allerlaatste moment. Een fors aantal had bij het verlaten van de winteropvang nog geen enkel zicht op perspectieven of mogelijkheden. Dit laat zich moeilijk rijmen met gedane toezeggingen.

Situatie 'zelfredzame' dakloze mensen verslechtert

Voor veel 'zelfredzame' dakloze mensen geldt dat zij bij het verlaten van de winteropvang feitelijk geen sociaal netwerk (meer) hebben, waarop ze tijdelijk een beroep kunnen doen. Dat betekent dat ze de nacht op straat doorbrengen, in een afhankelijke positie bij iemand op de bank belanden en uit beeld raken van instanties, hulpverleners en belangenbehartigers. Zonder een (t)huis, zonder noodzakelijke hulp en ondersteuning, zal hun situatie en perspectief als vanzelf verslechteren. Het is dan een kwestie van tijd eer zij dusdanig kwetsbaar zijn dat zij alsnog in aanmerking komen voor maatschappelijke opvang. Dit laten we gebeuren.

Een gemiste kans voor deze groep zien we bijvoorbeeld in de context van Het Buitenhof, de nieuwe locatie voor huisvesting van 'economisch dakloze mensen' in Buitenveldert, die medio mei de deuren opent. Wie hiervoor in aanmerking komt, moet zich per de sluiting van de winteropvang tot de opening zien te redden. Wat belangenbehartigers niet begrijpen, is waarom voor deze groep geen maatregelen zijn getroffen ter overbrugging van anderhalve maand en wél voor de groep die niet 'zelfredzaam' is. Als dit op elkaar zou sluiten of via een oplossing voor de tussenliggende periode, dan zou dat deze groep nodeloos leed, onrust en onzekerheid besparen. Het zou bovendien voorkomen dat mensen uit beeld raken.

Streng deurbeleid beperkt toegang winteropvang

De winteropvang was jarenlang een laagdrempelige nachtopvang, toegankelijk voor iedereen die onvrijwillig op straat moest slapen, in de koudste maanden van het jaar. Maar uit onderzoek zou blijken dat een aanzienlijk deel van de gebruikers van de winteropvang 'zelfredzaam' was, geen 'regiobinding' had en slechts kortdurend van de opvang gebruik maakte. Dit zou het lastiger maken om deze groep mensen te helpen bij het vinden van een duurzame en structurele oplossing, en de buurten van de opvangen extra belasten. Hierop is besloten om toegang strikt op deze criteria te baseren en het gebruik daarmee fors te beperken.

In de praktijk zien wij dat deze *modus operandi* zorgt voor inhumane en onrechtmatige situaties. Belangenbehartigers horen dagelijks uit eerste hand de talloze persoonlijke drama's die schuilgaan achter de jaarlijkse opvangcijfers en strikte én willekeurige toepassing van dubieuze criteria. Een uitvoeringspraktijk die mensen uitsluit vanwege 'zelfredzaamheid' of vanwege (gebrek aan) 'regiobinding' komt neer op uitstel en afstel, of wat de Engelsen noemen *kicking the can down the road*. Want het probleem wordt groter en duikt op een later moment ergens anders weer op. Dit kan niet de bedoeling zijn van lokaal beleid en druist in tegen fundamentele mensenrechten én landelijke afspraken en uitgangspunten opgenomen in het [Nationaal Actieplan Dakloosheid *Eerst een Thuis*](#).

Verbeterpunten

Onafhankelijke belangenbehartigers maken zich hard voor het oplossen van dakloosheid én beter beleid, inclusief een betere uitvoeringspraktijk. We hebben oog voor zaken die goed gaan én we benoemen knelpunten, en doen een aantal dringende suggesties voor verbetering van de situatie.

Richting de toekomst is van belang dat bij de organisatie van de eerstvolgende winteropvang de rechten en belangen van deze mensen voorop staan, en dat belangenbehartigers en mensen met ervaringskennis meepraten over beleid. Wat ons betreft is een opmaat naar verbetering een tijdige evaluatie en even zo tijdige, nauwe afstemming met onafhankelijke belangenbehartigers en ervaringskenners. Uitgangspunt blijft nakoming van gemaakte lokale én landelijke afspraken, op basis van een heldere rolverdeling tussen partijen, benoeming van verantwoordelijkheden en verantwoordelijke partij en hiermee samenhangende rolzuiverheid. Het is zaak om ervoor te zorgen dat de ondersteuningsbehoefte van mensen vanaf moment van binnenkomst in de winteropvang duidelijk is, en dat noodzakelijke begeleiding tijdens en na sluiting onverminderd wordt doorgezet. Dit kan alleen als mensen in beeld zijn en blijven. Daarnaast pleiten wij voor een ruimhartiger, humane oplossing voor mensen die bij sluiting van de winteropvang geen perspectief hebben op een woonplek, zodat hardvochtige effecten en uitsluiting van mensen worden vermeden.

Tot slot: dat er winteropvang bestaat voor de meest kwetsbare Amsterdammers, is het resultaat van aanhoudende inspanningen van organisaties en de lokale overheid. Wij waarderen deze inzet. Tegelijkertijd is opvang geen *panacee* voor een eigen thuis. Als Amsterdam dakloosheid wil oplossen is nodig dat wordt gestuurd op het voorkomen van dakloosheid en het realiseren van voldoende passende, betaalbare woonoplossingen voor alle Amsterdammers.